

European Network of Councils
for the Judiciary (ENCJ)

Réseau européen des Conseils
de la Justice (RECJ)

Par situāciju Rumānijas tiesu sistēmā

ENCJ ar lielām bažām atzīmē nesenos notikumus Rumānijas tiesu sistēmā. ENCJ uzskata, ka pastāv trīs atsevišķas problēmas, no kurām katra negatīvi ietekmē tiesu varas neatkarību un tiesiskumu: 1) aktīva negatīva kampaņa plašsaziņas līdzekļos attiecībā uz tiesu varu; 2) nozīmīgu konsultāciju trūkums ar tiesnešiem par ierosinātajiem tiesību aktiem, kas tieši ietekmē tiesu varu; un 3) tiesnešu statusa nestabilitāte, ko izraisa nepārtrauktas būtiskas izmaiņas viņu nodarbinātības un pensionēšanās pamatnosacījumos.

Pirmkārt, ENCJ valde norāda, ka (pēc 2024. gada decembrī notikušo prezidenta vēlēšanu rezultātu anulēšanas) notika bezprecedenta naidīga un plaša kampaņa plašsaziņas līdzekļos, kas bija vērsta pret tiesu varu. Pēdējos mēnešos tā sasniedza savu kulmināciju. Bieži pret tiesu varu vērsta kritika, galvenokārt no politisko figūru puses, un pēc tam to atkārtoti un pastiprina dažādi plašsaziņas līdzekļi. Tiesu vara tiek attēlota kā disfunkcionāla, privilēģēta un no sociālās realitātes atrauta - tas viss ir pretrunā ar dažādos ES pētījumos pieejamajiem datiem¹.

Šajā kontekstā ENCJ atkārtoti uzsver, ka ir būtiski, lai tiesu iestādes aktīvi aizstāvētu tiesiskumu un strādātu pie tā, lai stiprinātu pilsoņu uzticību šim demokrātijas pamatprincipam, pieņemot kvalitatīvus lēmumus, nodrošinot savlaicīgu taisnīgumu un atvērtību sabiedrībai. Tādējādi neatkarīga tiesu vara ir tiesiskuma stūrakmens. ENCJ uzskata, ka pašlaik Rumānijā radītā atmosfēra veicina nepamatotu sabiedrības neuzticēšanos tiesu varai kopumā. Tā var arī mudināt indivīdus rīkoties, pamatojoties uz personīgām pretenzijām pret amatpersonām, tostarp tiesnešiem un prokuroriem. ENCJ jau ir saņēmusi ziņojumus par vairākiem šādiem incidentiem. Tas ne tikai rada tūlītējus draudus tiesu neatkarībai, bet arī rada vidēja termiņa un ilgtermiņa uzticības zudumu tiesu varai, kā rezultātā samazinās tiesiskums.

Otrkārt, šajā kontekstā un ņemot vērā Rumānijas budžeta deficītu, valdība centās mainīt tiesnešu statusu, atsaucoties uz Eiropas Komisijas 2025. gada marta vēstuli, lai īstenotu Valsts atveseļošanas un noturības plāna 215. pavērsiena posmu pēc Konstitucionālās tiesas lēmuma, kas attiecas tikai uz progresīvo aplikšanu ar nodokļiem visām speciālajām pensijām (tostarp tiesnešu)⁽²⁾.

ENCJ atkārtoti uzsver, ka sociālās garantijas, tostarp pensionēšanās nosacījumi, ir būtiska tiesu neatkarības sastāvdaļa. Lai gan ENTK neuzskata, ka

¹ CEPEJ, Tiesiskuma rezultātu apkopojums, 2024, 2025. gada ziņojums par tiesiskumu.

²Konstitucionālās tiesas lēmums 724/2024.

nostāju par konkrētiem ierosināto tiesību aktu grozījumu noteikumiem, tiesu neatkarības ilgstošs princips ir tāds, ka Tieslietu padomes ir jāiesaista katrā ar tieslietu pārvaldību saistītu priekšlikumu izstrādes un īstenošanas posmā³. Tas jo īpaši attiecas uz tiesību aktiem par tiesnešu statusu.

Pašreizējā situācijā ierosinātā tiesību akta noteikumi netika apspriesti ar tiesu iestādēm, bet gan publiski paziņoti, radot sabiedrībā cerības un publiski prezumējot vēlamo rezultātu. ENTK uzsver, ka labticīga sadarbība starp valsts varām tiek izjaukta, ja attiecībā uz šādiem tiesību aktiem nenotiek pienācīgas konsultācijas. Šādai apspriešanai būtu jādod tiesu iestādēm pietiekami daudz laika, lai iepazītos ar visiem priekšlikumiem un pavadošajiem materiāliem, lai pilnvērtīgi un informēti apspriestu tiesību aktu projektus, kā arī lai formulētu informētu viedokli par ierosinātajām izmaiņām. Tiesnešu viedoklis prasa, lai izpildvara un likumdevēja vara rūpīgi apsvērtu šo viedokli un reāli iesaistītos. Apspriešanās mērķis un savstarpējas cieņas princips tiktu apdraudēts, ja tiesnešu viedokļa iegūšana tiktu uzskatīta par nevajadzīgu vai tikai par formalitāti.

Visbeidzot, ESTK ņem vērā, ka pašreizējais priekšlikums grozīt noteikumus attiecībā uz pensionēšanās nosacījumiem (vecums, nosacījumi, pārejas periods un kvantitāte) ir jau trešais kopš 2022. gada⁽⁴⁾ un tas ir desmitais^{ais} nozīmīgais tiesnešu statusa grozījums kopš 2018. gada. Acīmredzot šī nestabilitāte negatīvi ietekmē tiesu varu, gan tāpēc, ka vecākie pieredzējušie tiesneši masveidā aiziet pensijā, gan tāpēc, ka samazinās tiesneša profesijas pievilcība jauniem pretendentiem. Tas, savukārt, noved pie lielākas darba slodzes strādājošajiem tiesnešiem un garākiem nolēmumu pieņemšanas termiņiem.

Secinājums. Situācija Rumānijā rada nepieņemamu kombināciju no uzbrukumiem tiesu varai, attiecīgo tiesību aktu izstrādes bez pienācīgas apspriešanās un atkārtotas neskaidrības radīšanas par tiesnešu statusu. Jebkurš no šiem aspektiem ir iemesls, lai ENCJ sniegtu paziņojumu. Kopumā šie faktori, pēc ENTJ domām, rada reālas briesmas tiesiskumam Rumānijā.

Tāpēc ENCJ aicina Rumānijas politiķus un plašsaziņas līdzekļus atbalstīt tiesu varu. Vismaz jāpārtrauc nepamatoti uzbrukumi tiesu varai un dezinformācijas izplatīšana par atsevišķiem tiesnešiem.

Mēs arī aicinām Rumānijas valdību pienācīgi apspriesties ar Tiesnešu augstāko padomi par visiem ierosināto tiesību aktu grozījumu aspektiem, rūpīgi ņemot vērā tiesu sistēmas viedokli.

**ENCJ valde Briselē, 2025. gada 22.
augustā**

³ENCJ Lisabonas deklarācija par pozitīvām pārmaiņām (2018), ENCJ Varšavas deklarācija par tiesiskuma nākotni Eiropā (2016), CCJE Atzinums Nr. 10 (2007), CCJE Atzinums Nr. 24 (2021), [ENCJ Kompendijs par tiesu iestāžu padomēm](#).

⁴Likums Nr. 303/2022, Likums Nr. 282/2023.